

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ
STRATEGINIO VALDYMO GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL SEIMO NUTARIMO „DĖL NACIONALINĖS DARBOTVARKĖS NARKOTIKŲ,
TABAKO IR ALKOHOLIO KONTROLĖS, VARTOJIMO PREVENCIJOS IR ŽALOS
MAŽINIMO KLAUSIMAIS IKI 2035 METŲ PATVIRTINIMO“ PROJEKTO (TAP-21-1784(4);
TAIS NR.: 22-6582)**

2022-05-03 Nr. NV-1193
Vilnius

Projekto rengėjas: Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas. Projektą pateikė Sveikatos apsaugos ministerija.

Tikslas: sustiprinti visuomenės narių sveikatą, gerovę ir saugumą, mažinant narkotikų, tabako ir alkoholio vartojimo žalą, jų pasiūlą bei paklausą, nustatant tęstinę, nuoseklią ir ilgalaikę valstybės politiką narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės ir vartojimo prevencijos srityse.

Esama situacija: Šiuo metu psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo mažinimo politika yra apibrėžta Valstybinėje narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės ir vartojimo prevencijos 2018–2028 m. programoje (Programa), patvirtintoje Seimo 2018 m. gruodžio 13 d. nutarimu Nr. XIII-1765. Programos tikslai ir uždaviniai yra įgyvendinami pagal Lietuvos Respublikos narkotikų, tabako ir alkoholio prevencijos tarpinstitucinį veiklos planą, patvirtintą Vyriausybės 2015 m. vasario 25 d. nutarimu Nr. 217.

Nuo 2021 m. sausio 1 d. įsigaliojus naujam strateginio valdymo modeliui, kaip strateginis dokumentas Nacionalinė darbotvarkė pakeis Programą.

Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plane numatyta parengti ir priimti Seimo nutarimą dėl Nacionalinės darbotvarkės narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės, vartojimo prevencijos ir žalos mažinimo klausimais (toliau - Darbotvarkė) *(teisės akto projektą Vyriausybei reikėjo pateikti 2021 m. IV ketv., o Seimas turėtų priimti ne vėliau kaip 2022 m. IV ketv.)*.

Esmė: Šiuo strateginiu dokumentu siekiama:

- suformuoti ilgalaikę psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo mažinimo politiką, t. y. subalansuotomis priemonėmis siekti saugesnės ir sveikesnės šalies, kurioje kiekvienam žmogui siekiama padėti išvengti ar sumažinti alkoholio, tabako ir narkotikų daromą žalą, taip pat sudaromos galimybės rūpintis savo, šeimos ar bendruomenės narių sveikata, socialine ir ekonomine gerove;

- numatyti visaapimančios, mokslo ir faktiniais duomenimis pagrįstos, subalansuotos, tarptautinius standartus atitinkančios, žmogaus teises užtikrinančios narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės, vartojimo prevencijos ir žalos mažinimo politikos įgyvendinimą;

- nustatyti ilgalaikius psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo mažinimo prioritetus, tikslus, uždavinius ir jų įgyvendinimo kryptis, kurie bus pagrindas planuojant ilgalaikes sprendimo priemonės šiose srityse:

1. *prevencijos srityje* – diegti ir užtikrinti mokslo įrodymais grįstą, kokybišką ir visiems prieinamą prevenciją, kartu reaguojant į naujai kylančius iššūkius bei *įtraukiant lošimų, probleminio naudojimosi informacinėmis technologijomis, piktnaudžiavimo vaistais, naujų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos aspektus*;

2. *gydymo, reabilitacijos bei socialinės integracijos srityje* – užtikrinti kokybišką, asmens individualius poreikius tenkinančią, mokslo įrodymais pagrįstą gydymą, reabilitaciją bei socialinę integraciją;

3. *alkoholio, tabako ir su juo susijusių gaminių pasiūlos mažinimo srityje* – mažinti šių gaminių prieinamumą, jų patrauklumą skirtingoms visuomenės grupėms, ypač tarp jaunų žmonių, didinant visuomenės, savivaldos vaidmenį bei keisti verslo požiūrį į socialinę atsakomybę;

4. *narkotikų pasiūlos mažinimo srityje* - imtis atsako priemonių į naujausius iššūkius (*naujos psichoaktyviosios medžiagos, prekyba internetu, siuntimas paštu, tamsieji ir gilieji internetiniai tinklai, tobulėjančios technologijos*), stiprinant žmogiškąjį ir techninį potencialą;

5. *žalos mažinimo klausimų srityje* – spręsti opiausias problemas Lietuvoje, susijusias su infekcijų plitimo, perdozavimo ir mirčių nuo perdozavimo stabdymu, asmenų priklausomų nuo narkotikų, stigmos mažinimu, šiuolaikiškais priemonėmis kelti visuomenės sąmoningumą pasilinksminimo vietose, siekti humanistinės, į visuomenės sveikatą orientuotos ir įrodymais grįstos baudžiamosios politikos psichoaktyviųjų medžiagų vartotojų atžvilgiu, ne baudimu sprendžiant asmens ir visuomenės sveikatos problemas.

Darbotvarkėje numatyti 6 tikslai ir 15 uždavinių, jos įgyvendinimas bus monitoruojamas stebint nurodytus 11 rodiklių. Darbotvarkės įgyvendinimui bus rengiami atitinkamų laikotarpių veiksmų planai (2023–2026 m., 2027–2031 m. ir 2032–2035 m.), kurie bus įgyvendinami per nacionalines plėtros programas ir strateginius veiklos planus.

Nauda: Įgyvendinus Nacionalinę darbotvarkę, laukiami šie teigiami pokyčiai: sumažėjęs suvartojamojo alkoholio kiekis, tenkantis 15 m. ir vyresniems gyventojams, daugiau nei du kartus sumažėjusi rūkusiųjų per paskutinį mėnesį 15–64 m. gyventojų dalis, išlaikytas dvigubai mažesnis nei ES šalyse narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo paplitimas tarp 15–64 m. gyventojų, išaugęs pagalbos (gydymo, psichosocialinės reabilitacijos) prieinamumas, pakaitinio gydymo paslaugų prieinamumas, mažėjantis mirtingumas dėl su narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis susijusių priežasčių.

Atitiktis Vyriausybės programai: įgyvendindamas Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano 4.1.5 veiksmas.

Derinimas: Darbotvarkės projektas suderintas su Susisiekimo, Žemės ūkio, Švietimo, sporto ir mokslo, Vidaus reikalų, Teisingumo, Ekonomikos ir inovacijų, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijomis, Generaline prokuratūra, Kalėjų departamentu, Lietuvos savivaldybių asociacija, Lietuvos statistikos departamentu, Valstybės sienos apsaugos tarnyba, Policijos departamentu, Muitinės departamentu.

2021 m. rugsėjo 9-24 d. organizuota viešoji konsultacija – Apklausą dėl formuojamos narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės, vartojimo prevencijos ir su narkotikų vartojimu susijusios žalos klausimų sprendimo politikos, kurioje dalyvavo 26,7 proc. atstovų iš nevyriausybinių organizacijų, 19,3 proc. iš valstybinių institucijų atstovų, 17 proc. verslo atstovų, 14,1 proc. akademinės bendruomenės atstovų.

Pastabos, į kurias neatsižvelgta, argumentuotos derinimo pažymoje: Ekonomikos ir inovacijų ministerijos (*dėl vieningos akcizų politikos taikymo, siejant su ES kaimyninių šalių praktika*), Generalinės prokuratūros (*dėl baudžiamosios politikos peržiūros siekiant dekriminalizuoti veikas, susijusias su disponavimu nedideliu kiekiu narkotikų be tikslo jas platinti*), VŠĮ Gyvybės mokslų ir edukologijos instituto, Lietuvos verslo konfederacijos (*dėl tabako žalos mažinimo dėmens įtraukimo į Darbotvarkę, t. y. pripažinti naujoviškus tabako gaminius ir elektronines cigaretes „mažesnės žalos“ produktais ir naudoti šiuos gaminius kaip žalos mažinimo priemonę, pagalbą siūlant metantiems rūkyti*).

Dalykinio vertinimo išvada:

- Projektas patikslintas atsižvelgiant į teiktas Vyriausybės kanceliarijos Teisės, Socialinės politikos ir Strateginio valdymo grupių pastabas: patikslintas Darbotvarkės projekto pavadinimas, kad atitiktų, nurodytą Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano 4.1.5 veiksmą (įtraukti žalos mažinimo klausimai), III skyriuje pateikti detalūs Programos vykdymo laikotarpiu pasiekti pokyčiai, situacijos analizėje įvardintos sritys, kuriose mažiausiai sekėsi įgyvendinti numatytas priemones, nurodytos priežastys, kurios lėmė nesėkmingą iškeltų tikslų įgyvendinimą.

- Dėl Lietuvos verslo konfederacijos pastabų įvyko susitikimas, kurio metu aptarti diskusiniai klausimai dėl tabako žalos mažinimo dėmens įtraukimo į Darbotvarkę. Kadangi šiuo metu nėra pakankamai įrodymų, kurie pagrįstų naujoviškų bedūmių tabako gaminių ir elektroninių cigarečių sukeliama mažesnę žalą sveikatai, ir, kad šie gaminiai galėtų būti vartojami kaip žalos mažinimo priemonė (priemonės padedančios mesti rūkyti), nuspręsta pradėti taikyti atitinkamus aprobuotus naujus gydymo ir žalos mažinimo metodus, koi atsiras įrodymais grįsti moksliniai tyrimai bei tarptautinių organizacijų rekomendacijos. 2023 m. bus pristatytos PSO išsamios mokslinių tyrimų ir įrodymų ataskaitos dėl naujoviškų ir naujai atsirandančių tabako gaminių.

- Siūlytume patikslinti Darbotvarkei įgyvendinti rengtinų planų laikotarpius: antrasis planas turėtų būti 2027-2030 metų, o trečiasis planas - 2031-2035 metų, kad priderinti prie plėtros programų vykdymo.

- Siūlytume projektą pakartotinai aptarti tarpinstituciniame pasitarime ir svarstyti Vyriausybės posėdžio B dalyje.

Patarėja

Aurelija Urbonienė

Patarėja

Nijolė Kundrotienė

Aurelija Urbonienė, tel. +37070663813, el. p. aurelija.urboniene@lr.lv.lt